

İSTANBULLU RUMLARIN EVRENSEL FEDERASYONU

Yurtları Dışında Yaşamaya Mecbur Edilen İstanbul Rum Toplumunun Karşılaştığı Zorluklar

(Kasım 2014)

*İrkçılığa ve Toleransızlığa Karşı Avrupa
Konseyi¹ İstanbul Rum Toplumunu nüfusunun
tehlikeli derecede tükendiğini tespit ederek,
hayatta kalması için “acilen gereken
önlemlerin alınmasını vurgulamıştır”².*

Giriş

Bu rapor, Avrupa Birliği “Azınlık Vatandaşları - Eşit Vatandaşlar” başlığı altında Rum Varkıfları Destek Derneği (RUMVADER) ve İstanbullu Rumların Evrensel Federasyonu (İREF) ile birlikte gerçekleştirdiği program kapsamında, İREF tarafından hazırlanmıştır. Bu raporun amacı, şu anda çoğunluğu son 50 yıl süresinde, yurtdışında yaşamaya mecbur edilen, ancak İstanbul Rum Toplumunun bütünüdür ayrılmaz parçası olan ve bu Toplumun %98 nüfusunun kısmını teşkil eden nüfusun ana sorunlarını ve karşılaştıkları zorlukları inceledikten sonra, bu Topluma karşı gereken “Düzeltilme ve Telâfi” önlemlerinin önerilmesidir.

Avrupa II Dünya Savaşı sonrası döneminde bir istisna olacak seviyede, bu kadar yüksek oranda anavatanlarından uzak yaşamaya mecbur kalan bu Toplumun, geçmişte uğradıkları insan hakları ihlallerinin giderimi, telafisi ve düzeltimi için Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 160/47 önerisine dayanan öneriler sunulmaktadır .

Avrupa II Dünya Savaşı sonrasında bu kadar büyük bir oranda anavatanlarından uzak yaşamaya mecbur bırakılan bir Toplumun, geçmişte uğradığı insan hakları ihlallerinin giderimi, telafisi ve düzeltimi ile ilgili Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun onayladığı 160/47 önerisine dayanan öneriler sunulmaktadır³.

İREF'in temel görüşü şudur: İnsan Haklarına saygı, eğer geçmişin ihlallerinin telâfisini içermeden uygulanır ise ancak ve ancak fevkalade kısıtlı neticeler verebilir.

¹ Council of Europe Commission against Racism and Intolerance-İrkçılığa ve Toleransızlığa Karşı Avrupa Konseyi.

² Avrupa İnsan Hakları Komiseri Mr. Thomas Hammarberg'in Türkiye'yi 28 Haziran-3 Temmuz 2009 ziyaretinden sonra sunduğu rapordan alıntı. Yayın tarihi 1 Ekim 2009.

³ Basic Principles and Guidelines on the Right to a Remedy and Reparation for Victims of Gross Violations of International Human Rights Law and Serious Violations of International Humanitarian Law, Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2005.

1. Tarihin Toplum üzerinde izleri

Herhangi, ve özellikle de azınlık olan bir Toplumun geçmişte uğradığı insan haklarının ihlallerinin neticelerinin telâfisi, ancak uygulanan ihlallerin içeriğini tanımak ile mümkün olabilir. Bu sebepten ilk etapta, İstanbul Rumlarının 1923'den sonraki tarihi kısaca incelenecektir.

1.1) İstanbul Rum Toplumunun 1923' den sonraki kısa tarihçesi

İstanbul Rum Toplumunun statüsü, 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan uluslararası Lozan Antlaşması'nın IVncü kısmını teşkil eden Türkiye - Yunanistan arasında 31 Ocak 1923' te teyit edilen Nüfus Mübadelesi antlaşması ile kararlaştırılmıştır. Bu Antlaşmanın ikinci maddesine göre:

Mübadeleye aşağıdaki ahali tabii (şamil) değildir :

- a) Dersaadet (İstanbul) Rum ahalisi,
- b) Garbî Trakyanın Müslüman ahalisi.

Derseadetin "Rum ahalisi" olarak addedilecekler (olarak tanımlanacak olanlar) 1912 kanunu mucibince tahdit edilmiş bulunan Derseadet Şehremaneti (Fransızca metinde ".....de la prefecture de la ville de Constantinople") havzasında 30 Teşrinievvel 1918 tarihinden mukaddim (yerleşmiş) sakin bulunmuş olan bilcümle Rumlardır. ...

1927 yılında yapılan Resmi Nüfus Sayımına göre Türkiye'de yaşayan Rumca konuşan nüfus 119.822 dir. İmvroz (İmroz/Gökçeada) ve Bozcaada (Tenedos) adaları bu sayıma dahildir. Bu nüfusun 25.666 kişisi Mübadeleden muaf tutulan Yunan uyruklu Rumlardır.

1930 Türk Yunan İKAMET, TİCARET VE SEYRİSEFAİN MUKAVELENAMESİ

Antlaşmaya göre taraf ülkelerin vatandaşları; diğer tarafın ülkesine: "...memleketin kanun ve nizamlarına riayet ederek mahallî tebaaların veya ecnebiler için hususî ahkâm varsa en ziyade müsaadeye mazhar millet tebaalarının tâbi oldukları ve olacakları", hangi içerikte olursa olsun kayıtlardan başkalarına tabi tutulmaksızın serbestçe girebilecekler, seyahat ve ikamet edebilecekler, yerleşebilecekler ya da orayı diledikleri zaman terk edebileceklerdir (Madde 1).

Nüfus değişiminden (Mübadele) muaf tutulan Rumların Etabli Statüsü⁴

⁴ POPULATION EXCHANGE TREATY BETWEEN TURKEY AND GREECE (<http://www.mfa.gov.tr>)

Article 2. The following persons shall not be included in the exchange

- a)The Greek inhabitants of Constantinople.
- b)The Moslem inhabitants of Western Thrace.

On devletin imzaladığı uluslararası Lozan antlaşmasına göre İstanbul Rum nüfusu, vatandaşlık statüsünden bağımsız olarak mübadeleden muaf tutulmuştur . Buna göre 30 Ekim 1918'den evvel İstanbul'a yerleşmiş olan İstanbul Rumlarına - Türkiye veya Yunanistan vatandaşlığından bağımsız olarak "ETABLİ" statüsü tanınmıştır. 1927 yılında T.C. de yapılan ilk nüfus sayımı bu gerçeği göz önüne serer. 1930 Türk Yunan İKAMET, TİCARET VE SEYRİSEFAİN MUKAVELENAMESİ sonrasında Türkiye'ye gelen Yunan vatandaşlarının sayısı yüz kişi kadardır.

1932 Meslekler Kanunu ve Yunan vatandaşı olan Rum nüfusunun göçe zorlanması

Türkiye – Yunanistan arasında ilişkilerin dostluk zirvesine vardığı ve hatta iki devlet arasında bir konfederasyondan söz edildiği dönemde, 1932 Haziran ayında 2007 numaralı kanunla 20 adet mesleğin⁵ yabancılar tarafından icra edilmesi yasaklanmıştır. Bunun neticesinde ETABLİ statüsünde bulunan 12.000 Yunan vatandaşı İstanbullu Rum, göçe zorlanmıştır. Bu toplumdaki artı kalan aynı sayıda Yunan vatandaşı İstanbullu Rum, 1964 yılında sınır dışı edilmiştir.

20 Kura Nafia Askerleri (eski adıyla Amele Taburları)

1941 yılının Mayıs ayında, Nazi ve Faşist güçleri, Yunanistan ve Yugoslavya'yı işgal ettiklerinden hemen sonra, devrin tek parti hükümeti tarafından çıkarılan gizli bir kararname ile 18-45 yaşları arasında olan bütün (40.000) gayri müslim erkekler, amele taburlarına sevk edilerek İstanbul'a gelme izini verilmeksizin, çok ağır şartlarda yol, hava alanı ve bina inşaatı gibi işlerde çalıştırılmıştır. Tarihte bu olay "20 kura Nafia Askerleri olarak bilinir". Bu icranın sebep ve düşünceleri hakkında kesin bir bilgi yoktur; ancak bu taburların terhisinin Savaşın yön değişimine rastgelmesi (Kasım 1942), savaşın Avrupa'da olanlar ile alakalı olduğu gibi ayrıca da bir çok yoruma açıktır. Yaşlı olanlar, Trakya'da çalışma kamplarında daha genç olanlar ise İç ve Doğu Anadolu bölgelerine gönderilerek çalıştırılmıştır.

All Greeks who were already established before the 30th October, 1918, within the areas under the Prefecture of the City of Constantinople, as defined by the law of 1912, shall be considered as Greek inhabitants of Constantinople.

Moslems established in the region to the east of the frontier line laid down in 1918 by the Treaty of Bucharest shall be considered as Moslem inhabitants of Western Thrace.

⁵ TÜRKİYE'DEKİ TÜRK VATANDAŞLARINA TAHSİS EDİLEN SANAT VE HİZMETLER HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası : 2007

Kabul Tarihi : 11/6/1932, Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 16/6/1932 Sayı : 2126. Yayımlandığı Düstur : Tertip : 3 Cilt : 13 Sayfa : 512. Türkiye Cumhuriyeti dahilinde aşağıda gösterilen sanat ve hizmetler münhasıran Türk vatandaşları tarafından yapılır. Bu sanat ve hizmetlerin Türk vatandaşı olmayanlar tarafından yapılması memnurdur.

A) Ayak satıcılığı; çalgıcılık; fotoğrafçılık; berberlik; müretteplik; simsarlık; elbise, kasket ve kundura imalciliği; borsalarda mübayaacılık; Devlet inhisarına tabi maddelerin satıcılığı; seyyahlara tercümanlık ve rehberlik; inşaat, demir ve ahşap sanayi işçilikleri, umumi nakliye vesaiti ile su ve tenvir ve teshin ve muhabere işlerinde daimi ve muvakkat işçilik; karada tahmil ve tahliye işleri; şoförlük ve muavinliği; alüminyum amelelik; her türlü müesseselerle ticarethane, apartman; han, otel ve şirketlerde bekçilik, kapıcılık, odabaşılık; otel, han, hamam, kahvehane, gazino, dansîğ ve barlarda kadın ve erkek hizmetçilik (garson ve servant); bar oyunculuğu ve şarkıcılığı.

Varlık Vergisi 1942-1944

TBMM, savaş ortamının Türkiye ekonomisine yarattığı (karaborsacılık gibi) sorunları sebep göstererek 11 Kasım 1942 tarihinde onayladığı bir yasa ile, tüm vatandaşlara uygulanacak olağanüstü bir vergi tasarlamıştır. Ancak, bu kanun gayri müslimlerin ekonomik faciasına yönelik olarak uygulanmıştır. Vergiyi uygulayan İstanbul Defterdarı Faik Ökte 1952 yılında yayınladığı VARLIK VERGİSİ FACİASI kitabında gerçekleri kamuoyuna açıkladı. Tek partinin mahalli önde gelenleri, her gayri müslimin itiraz hakkı olmadan ne kadar vergi ödemesi gerektiğini, tamamen subjektif kriterlere dayanarak saptamış, verginin 10 gün zarfında ödenmesi gerektiğinden ve bu müddet zarfında ödenilmediği takdirde derhal mülk ve mallara haciz konularak açık artırma ile mülk ve mallar satılığa çıkarılmıştır. Tahsil edilen rakamın ödenecek miktarı karşılamaması halinde ise gayrimüslimler, çok kötü iklim şartları hakim olan Aşkale ve Kop Dağı'ndaki çalışma kamplarına hayat boyu çalışmaya sevk edilmiştir (Bunlar; çoğunluğu 60 yaşından yukarı olan ve sayısı 2500'ü bulan T.C. vatandaşı gayri müslimlerdi). Kanun, Ağustos 1944 tarihinde yürürlükten kaldırılmasına rağmen gayri müslim toplumların ekonomik faciasına sebep olmuştur.

6 -7 Eylül 1955

Son yıllarda, çoğunluğu Türkiye'de yapılmış arşive dayanan araştırmalar, 6-7 Eylül gecesi İstanbul ve İzmir'de, en önce Rum, Ermeni-Musevi toplumlarının, ibadet mekânlarına, iş yerlerine, evlerine, kurumlarına ve mezarlıklarına karşı planlı olarak düzenlenen saldırıların, özel harp dairesinin bir operasyonu olduğunu meydana çıkarmıştır .

Bu olay, Kasım 2012 de yayınlanan TBMM Darbeler Komisyonu raporunda da belirtildiği gibi, Türkiye'de II'nci Dünya Savaşı sonrası anti-demokrasi müdahalelerinin ilk zincirinin halkasını teşkil etmektedir. Maddi zararların büyük boyutta olmasına rağmen, olayın trajediye varan manevi yönü daha da büyüktür. Pogrom; 1938 yılının 8-9 Kasım ayında , Nazi Almanya'sında yaşanan Kristal Gecesi ile kıyaslanacak seviyededir. Buna rağmen olayın Rum toplumuna tesiri göç bakımından sınırlı olmuştur (%10).

Sınır dışı- Sürgün politikasının Hazırlanması

1963 yılı başından itibaren établi statüsünde İstanbul'da yaşayan Yunan uyruklu vatandaşların vergilerini taksitle ödenmesi yasaklanmış, hatta 1964 vergisine ön ödeme şartı konmuştur. Ayrıca 1962 yılında, 1930 yılından itibaren geçerli olan vesikaya (yana bakın) bağlı ikamet etme izni yerine Yunan uyruklu vatandaşların da diğer vatandaşlar gibi pasaport çıkararak ikamet izni alma sistemi yürürlüğe getirilmiştir. Bu iki veri; Londra - Zürih antlaşmalarından sonra Türkiye-Yunanistan ilişkilerinde gerginlik olmadığı bir dönemde, sınır dışı politikasının hazırlandığını açıkça göstermektedir.

Kıbrıs'da 1963 Noel günlerinde başlayan, toplumlar arası, vahim şiddet olaylarının tepkileri İstanbul'a hemen yansıdı, Kıbrıs'ta yaşanan trajik olaylar ile kesinlikle hiç bir ilişkisi olmamasına rağmen, basının büyük bir kısmı, İstanbul Rum toplumunu ve kurumlarını (Ekümenik Patrikhaneyi, Okulları ve Vakıfları) hedef gösterdi. Bu durum, İstanbul Rum toplumuna karşı siyasi bir planlamanın yapıldığını göstermektedir.

Aynı zamanda, 1932 yılından beri yürürlükte olan, ancak iş sahiplerinin muaf olduğu, 20 mesleğin yasaklanması gündeme getirilerek istisnasız uygulanmaya başlandı. 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra İçişleri Bakanlığının 41127/6837-112331 emri ile meslekler kanununun

istisnasız uygulanması istenmiştir. 7 Kasım 1962 Başbakanlığın 28-4869 kararı ile kurulan ve üyeleri milli emniyet ve silahlı kuvvetler kurumlarından atanan, iktidarın yasam, yürütme ve yargı organlarının üstünde yetkilere sahip olan "AZINLIK TALİ KOMİSYONU" 2004 yılına kadar Azınlıklara karşı uygulanan politikaların tasarlayıcısı ve karar merkezi olmuş ancak 5 Ocak 2004 yılında statüsü "sivil" olarak değiştirilmiştir. Sınır dışı uygulamasının hazırlığı 1960'tan önce yapılmasına rağmen, uygulama planlarının bu KOMİSYON tarafından gerçekleştirildiği bilinmektedir.

T.C. Başbakanı İsmet İnönü 16 Mart 1964 tarihinde "Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Hükûmeti arasında aktolunan İkamet, Ticaret ve Seyrisefain Mukavelenamesi'ni tek taraflı olarak feshedildiğini açıkladı Bu karar Resmi Gazete'de yayınlandı.

Antlaşmanın iptal edilmesiyle birlikte İstanbul Defterdarlığı Yunan uyruklu Rumları gözetim altına aldı ve Türkiye'deki işlerini tasfiye etmeleri ile ilgili vergi durumlarını denetlemeye başladı. Sürgüne tabi tutulanların sayıları kademeli olarak gittikçe arttı. Neden olarak T.C.'ne karşı zararlı faaliyetler yürüttükleri gösterilerek Basın'ın aracılığı ile listeler yayınlandı ve sivil polisler gece vakitleri evleri ziyaret etmeye başladı. Emniyet Müdürlüğü'nün 4. Şubesi'ne gelmeleri emredildi. Şube'ye vardıkları zaman baskı yapılarak, okumaları yasaklanan bir itiraf metnini imzalamaları istendi ve kendilerinin bir kaç gün içinde miktarı 20 kilo eşya ve 20 dolar para ile Türkiye'yi gözetim altında olarak terk etmeleri emredildi. Bu yöntemle 1072 kişi sınır dışı edilmiştir. Listelerin yayınlanması 16 Eylül 1964 tarihine kadar devam etti ve bu tarihten sonra Türkiye'de kalma izinleri yenilenmeyen Yunan vatandaşları Türkiye'yi terk etmeye mecbur edildi. Katolik veya Protestan mezhebine ait olan Yunan vatandaşı Rumların sınır dışı edilmemeleri siyasi eylemin ilk önce Rum Ortodoks toplumunu hedeflediğini göstermektedir. Aynı dönemde 300 Musevi kökenli Yunanistan vatandaşları da Rumlar gibi sınır dışı edilmiştir.

6/3801 Gizli Kararname (G.K.) ile sınır dışı edilenlerin bıraktıkları mülk ve mallar, Kasım 1964 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından alınan kararla bloke edilmiş ve bunlar hakkında herhangi bir hukuki işlem yapılamaması kararlaştırılmıştır. Hatta sanal boşanma yolu ile mülklerini tasfiye etmeleri bile yasaklanmıştır. Sadece banka hesaplarından her ay çok cüzi bir miktar çekebilmeleri serbest bırakılmıştır. Güvenlik Kurulu ile mahkemeler sınır dışı edilenlerin miras haklarını da yasaklamıştır. Bu durum 1987 yılına kadar devam etti ve A.B. Temasları neticesinde G.K. İptal edildi.

Güvenlik Kurulu'nun var olduğu 25 yıllık zarfında- enflasyonun her sene 100% lük seviyelere vardığı dönemler de hesaplandığı takdirde-, bankalarda bloke edilen para miktarlarının sıfırlandığı görülür.

Ekonomik Boykot

1964 yılının ilk ayları itibarıyla İstanbul Ticaret Odası'na kayıtlı 36.000 faal üyenin yaklaşık 1.000'i Yunan uyruklu Rum'du. Yine söz konusu 36.000 üyenin yarısı da Türk vatandaşı Rumlara ait firmalardı. Sınır dışı edilmeleri başladıktan sonra, Nisan 1964 ayı başında milliyetçi ve ulusalcı üniversite öğrenci federasyonları Rum mağazaları ve iş yerlerine karşı boykot eylemleri yürütmeye başladı. Karton lehvalarda : Vatandaş ..seni iktisaden sömürelenlerden alışveriş yapma çünkü verdiğin kuruşlar Kıbrıs'da kardeşlerine kurşun olarak kullanılmaktadır...gibi cümlelerle donatıldı. Boykot eylemine karşı hiç bir kanuni önlem alınmadığı gibi aynı zamanda Vatandaş Türkçe konuş - konuşmayanı ikaz et kampanyası da aynı dönemde başlatıldı.

Basının Tutumu

Basının büyük kısmı, objektif bilgi verme rolünden çok uzak kalarak, İstanbul Rum Toplumunun Kurumları - ilk başta Ekümenik Patrikhaneyi - ve üyelerini hedefleyen yayınları ile İstanbul'da psikolojik baskıları zirveye vardirmiştir. Gündümlü yayınlar ile Azınlığa karşı uygulanan kitlesel insan hakları ihlalleri Kıbrıs'ta yaşanan toplumlar arası şiddet olayları ve Türkiye - Yunanistan ilişkilerine bağlamıştır. İstanbul Rum toplumuna karşı yapılan icraatların bunların temel haklarını ve T.C. Kanunlarından doğan haklarını ihlal ettiğini (ender de olsa bile) yazan herhangi bir yayın organı derhal susturulmuştur. Genel olarak basın tasarlanan tüm baskılarda öncü rolünü üstlenmiştir.

İstanbul Rum Kurumlarına karşı uygulamalar

Sınır dışı sürgün uygulaması ile birlikte, Rum toplumuna karşı Azınlıklar Tali Komisyonu Sınır dışı sürgün uygulamasının yanısıra önceden planlanan aşağıdaki siyasi yürütmeleri uygulamıştır

Rum Okullarında azınlık müdürünün yetkilerini ortadan kaldıran Türk yardımcı müdürlerin atanması ve okullarda Rum kültürünü hatırlatan bütün sembollerin kaldırılması (Rumca yazılar ve haç sembolünü hatırlatan pencere Çerçevesi de dahil).

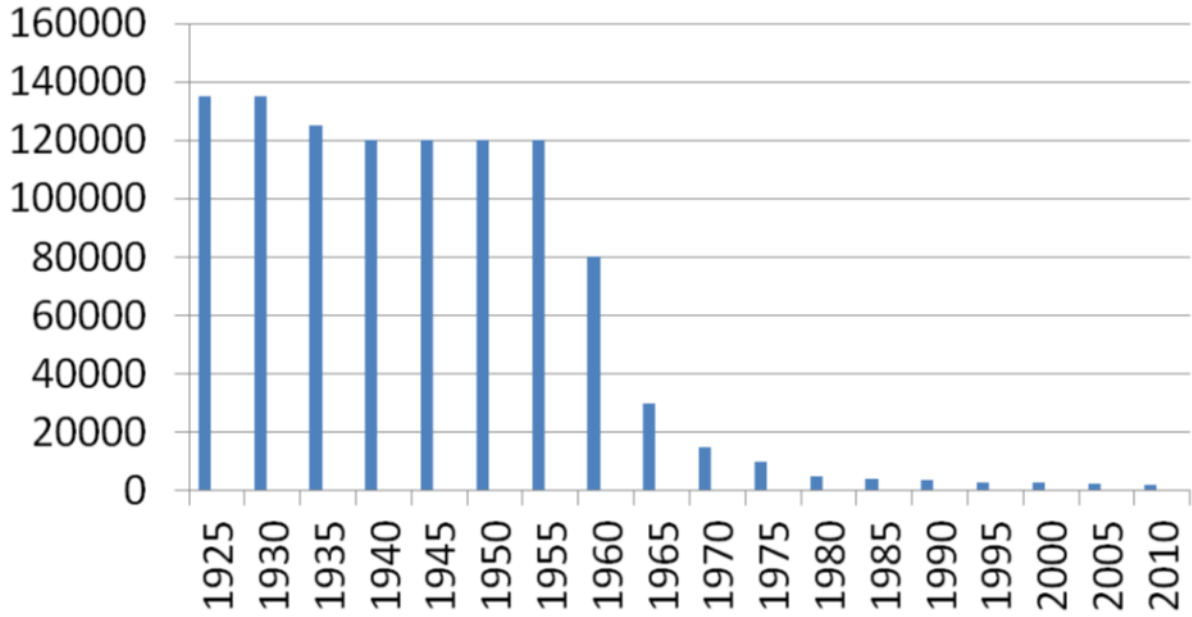
Çok sayıda Rum öğretmenlerin görevlerinden sebepsiz azli. İstanbul Milli Eğitim müdürünün Ocak 1964 sonlarında davet ettiği Rum müdür ve öğretmenlerle yaptığı konuşmada kendisinin İstanbul Rum Toplumuna karşı şiddet uygulamamasının tek sebebinin Ülkenin milli menfaatlerine karşı olduğunu söyleyerek panik atmosferi yaratması.

Dedeleri Osmanlı devri Epir bölgesi vilayetinde doğmuş olan ve nüfus cüzdanlarında, Arnavut Ortodoks olarak kaydedilen öğrenciler Rum okullarından uzak-laştırılmıştır.

Basın devamlı bir şekilde Rum Toplumuna ve Ekümenik Rum Patrikhanesine karşı sürekli bir şekilde iftira ve nefret yayınlarında bulunmuştur. İmvroz ve Bozcaada da Eylül 1964 Rum Okulları kapatılmış ve bunun akabinde ERİTME PLANI yürürlüğe konulmuştur.

Sınır dışı edilmelerin tüm Rum toplumuna etkisi

Sınır dışı edilenlerin sayısı 12.500 olmasına rağmen, eşi ve çocukları T.C. vatandaşı olduklarından dolayı siyasi uygulamanın tesiri doğrudan 30.000 Rum kökenli T.C. Vatandaşını etkiledi. Ayrıca 1963 yılı sonundan itibaren Rum toplumuna karşı uygulanan baskı ve bezdirici eylemlerin neticesinde 12 ay içinde Rum toplumunun nüfusu 90.000 den 30.000 ne düşmüştür.

Şekil 1. İstanbul Rum Toplumunun zaman aşımında uğradığı Nüfus değişimi

Sınır Dışı Edilmelerin Neticeleri

C.H.Partisinin, 1946 yılında Azınlıklar için hazırladığı raporda, İstanbul'un fethinin 500 ncü yıl kutlamalarında (1953) İstanbulun artık Rumsuz olması planı 2 yıl sonra düzenlenen 6-7 Eylül 1955 Pogromuna rağmen gerçekleşmemiş ancak bu hedefe 1964 yılında (11 yıllık bir gecikme ile) büyük bir derecede ulaşılmıştır.

İ. İnönü hükümeti, uzun zaman askıda kalan Yunan vatandaşı olan Rumların etabli statüsünü istismar ederek, İstanbul Rum Toplumuna karşı bir sürgün politikası uyguladı ve aynı zamanda önceden tasarlanmış baskılar ile Rum Toplumunun nüfusunu 12 ay zarfında 90.000 den 30.000 e düşürülmesini gerçekleştirdi.

Azınlıklar Tali Komisyonu tarafından 1962-2003 yılları süresince Rum ve diğer azınlık toplumlarına karşı uygulanan siyasi düzenlemeler, Gayri Müslim toplumları göçe mecbur etmiştir. Bu baskılar Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (1950) ve aynı zamanda Lozan Antlaşmasının koruması altında olan, Azınlık kurumlarına da yönelik olmuştur. Kurumlara karşı uygulanan en sert tedbir Vakıf mülklerine, tüm hukuk kurallarını çiğneyerek, devlet tarafından el konulmasıdır. Yargıtay Genel Kurulu 1974 yılında Gayri Müslümleri, T.C. Vatandaşı olmalarına rağmen yabancı olarak nitelendirerek, Vakıflarının 1936 dan sonra mülk edinmelerini yasaklamıştır. Bu yasaklama insan haklarının bariz bir şekilde ihlal edilmesi anlamına gelmektedir. Bu yasaklamanın, AİHM tarafından alınan bir sıra kararlar ile iptal edilmesine rağmen hala bu konuda bir çok haksızlıklar devam etmektedir.

1.2) 1964'te İstanbullu Rumların Türkiye'den sınır dışı edilmesi ve bu uygulamanın onların sosyal psikolojisinde yarattığı etkiler.

Özellikle 60'lı yıllarda İstanbul Rum cemaatinin temelini oluşturan ailelerin aşağı yukarı 40 yaşlarında olan reisleri , 1941-44 yılları arasında yaşanan yirmi kura (18-45) Nafia Askerleri çalışma kampalarına sevk edilmeyi ve merhamet tanımayan Varlık Vergisi uygulamasını 20'li yaşlarında yaşadılar. 30'lu yaşlarına geldiklerinde ise 6-7 Eylül 1955'te gerçekleşen Pogrom'u yaşadılar.

Kolay anlaşılıyor ki 60'lı yılların başlarında İstanbul Rum cemaati, ağır yaralar taşıyan bir cemaatti. Yaşadığı bu korkunç olayların kâbusları hâlâ canlıyken, cemaatin kendini toparlamakta gösterdiği çabalar ve her şeye yeniden başlama gayreti son derece etkileyicidir. 4-5 yıl içerisinde tahrip edilen 65 kilisenin tümü, ve zarar gören okul, dernek binası, mezarlık gibi bir çok kurum sadece Rum cemaatinin kendi gayretleri ve malî desteğiyle onarıldı. Türk Devleti'nin verdiği tazminatın sembolik miktarda olduğu göz önüne alınırsa, 1955-63 yılları arasında Cemaatin ne kadar büyük bir gayret sarf ettiğini anlamak zor değildir. 6-7 Eylül olaylarının geride bıraktığı hasarlara ve Maliyenin düşmanca yaklaşımına rağmen, Rumların ellerinde bulunan ticarî müesseseler ayakta kalmayı, tekrar üretime geçmeyi başardılar. 1955-1963 yılları arasındaki göç oranının düşük olması (%10), sadece Yunanistan'ın iç savaştan yeni çıkmış olması dolayısıyla çekici bir iskân seçeneği oluşturmamasıyla bağlantılı değildir. Bunun sebebi cemaatin gelenekleriyle olan kuvvetli bağları, Ekümenik Patrikhane'nin çabaları ve en önemlisi insanların doğdukları topraklara olan büyük sevgisiydi. Ayrıca dikkati çeken bir şey daha var. Gerek cemaatin liselerine, gerek üniversitelere girenlerin sayısında büyük bir artış göze çarpar. Demek oluyor ki zorlukların yıldırmadığı Rum cemaati, aslında hiç de güvenli olmayan geleceği için hazırlıklı olmaya çalıştı, diplomalar ve beceriler elde ederek muhtemel bir zoraki göç durumunda hayatta kalabilmenin zeminini yarattı.

Devamlı uygulanan baskılara rağmen Rum cemaati 1963'e kadar sosyal bütünlüğünü korudu. Ancak Rumların anlamadığı bir nokta vardı. Bütün bu baskıların ve topraklarından kovulma teşebbüslerinin ardında, İsmet İnönü gibi Türk Devleti'nin ileri gelenlerinden bazılarının şahsî düşmanlığı değil, 1908'den itibaren uygulanmaya başlayan, 1923'te ise yüzeysel bir değişime uğrayan devlet politikasıydı. Devletin 1923'ten sonra sistemli bir şekilde tarihi saptırma politikası, 1914-24 dönemini yakından yaşayanların bile beynini tam olarak "yıkayamadıysa" da onları korkutmayı başarıp sonraki nesillere yaşadıklarını aktarmamalarını, başka bir değişle susmalarını sağladı. Bu durumda, bu sosyal yapının yok edilmesine karşı çıkacak hiçbir kuvvet mevcut değildi. Bunu sağlamanın en iyi yolu da Rumları doğdukları topraklardan kovmaktı. Böylece, Rumları ve diğer "yabancı cemaatleri" vücuttan ameliyatla çıkarılması gereken bir "ur" gibi gören Jöntürkler Komitesi'nin plânı başarıya ulaşacaktı. Yunanistan'ın da ihmali neticesinde, 1923'te imzalanan Lozan Antlaşması'nın bir parçası olan Nüfus Mübadelesi'nden muaf tutulan İstanbul'da yaşayan Yunan vatandaşlarının muallakta kalan durumları bunu sağlamak üzere değerlendirildi.

İstanbul Rumları için 1963 yılının Yılbaşı dönemi, yaşadıkları baskı ve katı şiddet açısından 1896 yılının Ağustos ayını hatırlatıyordu. Hayatlarının tehdit altında kaldığını Devlet görmezden geliyor, yurttaşlarını korumak için hiçbir girişimde bulunmuyordu. Kıbrıs'ta toplumlararası şiddet olaylarının yarattığı gerginlik Rum cemaatine bir kan davası şeklinde yansımaktaydı. 1964 yılının Ocak-Şubat aylarında Kıbrıs'ta iki cemaat arasında olup bitenlerle hiçbir ilişkisi olmayan İstanbul Rum cemaatini "kötünün sebebi" gösterme çabaları başladı. Bu 60 günlük süreç içerisinde İstanbul Rumlarına karşı düşmanca bir atmosfer yaratıldı ve psikolojik açıdan yıpratılmaları sağlandı. 16 Mart 1964'te Yunan vatandaşlarının sınır dışı edilmeleri kararlaştırılınca, Rum cemaatinde büyük bir telaş baş gösterdi ve toplu

bir göç paniği yaşandı. 12 ay içerisinde İstanbul'daki Rum nüfusu 90.000'den 30.000'e inerken devrin Türkiye Hükümeti dıştan veya içten hukuk esaslı hiçbir tepkiye maruz kalmadı.

Temel insan haklarının bu toplu ihlâlinin, mağdurların psikolojisinde çok yanlı etkileri oldu. Bunların birkaçını şöyle sıralayabiliriz:

-18 yaşından küçük olanlarda psikolojik travmalar daha hafif görünüyor. Bu bir bakıma ana dillerini serbestçe kullanabildikleri bir ortamda yaşamalarıyla bağlantılıdır. Bunun yanı sıra sıkı aile bağları da travmanın azalmasına yardımcı oldu. İç savaştan yeni çıkmış Yunanistan'ın okul ortamı, onları kökenlerini unutmaya ya da gizli tutmaya yönlendirdi. Ulus devlet formülüne uymayan herhangi bir şeyin dile getirilmesi, hem de "müttefik Nato üyesi" bir ülkeye karşı söz etmek olduğundan tehlikeli olarak nitelendirilebilirdi. Bu çocuklar 30, 40 ve de 50 yaşlarına geldiklerinde, topraklarından kovulmanın onlarda bıraktığı izler, kişisel tecrübeleri doğrultusunda değişik görülüyor. Orada yaşadıkları çocukluk yıllarını tamamen unutmaktan, büyük bir nostaljiyle hatırlamaya kadar çelişkili tepkilere rastlamak mümkün. Bunların çoğu, zamanla orada neler olduğunu düşünmeğe ve harekete geçmeğe başlarlar.

-18-50 yaşları arasında olanlar, genelde Türkleri medeniyeten uzak bir millet olarak gördüklerinden artık İstanbul'da yaşamıyor olmalarını bir şans olarak değerlendirirler. Ayakta kalma mücadelesinde olduklarından, doğdukları yerle ilgili herhangi bir anıyı yaşatmanın anlamsız olduğuna inanırlar. Türklerle hiçbir anlaşmanın mümkün olmadığına inandıklarından geriye bakmadan, yalnız geleceği düşünmeye çalışırlar.

-En ağır travmalar 50 yaşından büyük olanlarda rastlanır. Özellikle kadınların sosyal hayattan uzaklaştıkları, büyük bir bölümünün de ruhsal bunalım geçirdiği görülür. Tıbbî açıdan diğer nüfusla kıyaslandığında depresyon geçirenlerin sayısı çok daha yüksektir. Erkeklerde de buna benzer ruh sarsıntıları görünür, ancak bunların biraz daha küçük çapta olduklarını diyebiliriz. Bu insanların hayatı telâfi edilemeyecek şekilde sarsıldı ve aralarında en trajik vakalar, hayatlarına kendi elleriyle son verenlerdir. İntiharın sosyal bir tabu olması itibarıyla, bu şekilde hayatlarına son verenlerin sayısını tam olarak bilmemiz pek mümkün değil, buna rağmen sayılarının 20 den fazla oldukları düşünülüyor.

2. Toplumun bir çok ülkede yaşam şartları - karşılaştığı sorunlar ve zorluklar.

1964 yılı sürgününden 50 yıl sonra Rum nüfusunun çoğunluğu en çok Yunanistan olmak üzere birçok ülkede dağınık olarak yaşamaktadır. Toplumun erkek üyeleri zorunlu göçe mecbur edilip askere gidememe neticesinde, 1963-2003 yılları arasında, 40.000 kadar erkek İstanbul Rum T.C. vatandaşlığından iskat edilmiştir. Bunu ile birlikte, 2013 yılına kadar, 1963-1981 yılları arasında doğmuş olan çocukların anne tarafından vatandaşlık alamamaları neticesinde, İstanbul dışında yaşamış toplumdaki vatandaşlık alma hakkı yasaklanmıştır. Bugünün yaşam standartlarına göre zorunlu olarak başka ülkelere geçen Rumların ikinci ve üçüncü nesilleri resmi haklarını korumak için aldıkları uyuklarla birlikte, asıl uyukları olan Türk vatandaşlık hakkına da sahip olmalıdırlar. Sivil ve siyasi haklarının garanti altına alabilmeleri için T.C. vatandaşlık hakkını tekrar geri almaları ve korumaları gerekir. Bu günün şartlarında yasalar, kişilerin çifte vatandaşlık hakkına sahip olmalarına müsaade etmektedir.

Sonuç olarak en önemli sorunların arasında, Lozan Antlaşması kapsamında İstanbul'da veya dışında yaşayan İstanbul Rum Toplumunun sayısal varlığıdır. Bu sorunun çözümüne doğru adımlar atabilmek için ilk etapta, Azınlığın uğradığı haksızlıkların tedavisi yönünde , yurt dışında yaşayan Rumların, özellikle yeni nesillerinin T.C. vatandaşlığını alabilmeleri, vatanlarına geri dönmelerini sağlamak ve onlar için destekleme programları uygulamaktır.

Yahudi azınlık için, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, buna benzer bir program Federal Almanya tarafından uygulanmıştır . Almanya dahilinde 1945 yılında sıfır varlığı olan Yahudi azınlığın sayısı şimdi 150.000 kişidir (savaştan önce 600.000 kişi idi). Bu sorumluluğu Türkiye Cumhuriyeti Devleti yüklenmelidir.

Ancak 1965-2005 kırk sene kadar Toplumun büyük kısmının küskün olma sebebinden ikinci ve üçüncü neslin önemli bir kısmı İstanbul ile ilişkileri büyük derecede zayıflamıştır.

Toplumun büyük kısmının yüksek eğitim kalitesi, ticarete ve üretimde kabiliyetleri göçten bir kaç yıl içinde yeni yaşam koşullarına adapte olmalarına rağmen yukarıda 1.2 de açıklanan kimlik sorunları Toplumun büyük kısmını meşgul etmektedir. Ancak Toplumun %20 kadar bir kısmı, bilhassa Yunanistan'da son 5 yıl yaşanan ekonomik kriz neticesinde, İstanbul'dan kopuş yararları 40-50 sene menfi tesirler yaratmaktadır. İREF 2013 yılından başlayarak yürüttüğü sosyal dayanışma programının gösterdiği gerçek şudurki göçe mecbur edilen nüfusun ciddi bir kısmı (10.000) 50 sene geçmesine rağmen ekonomik açıdan toparlanamışlardır.

-Yürürlükte olan tahditli tedbirler: Sürgün sonuçlarının tedavi edilmemesi :

Yetkililerin, gelecekte insan haklarına ve dolayısıyla azınlık haklarına mutlak saygılı olacağı yönündeki bildirim ve beyanları, eğer geçmişte Türkiye'de yaşayan Rum azınlığa uygulanan kitlesel haksızlıkları gidermek gibi önemli pratik önlemler içermiyorsa bunlar boş sözlerden öte bir şey ifade etmediği bir gerçektir.

Birleşmiş Milletler, Genel Kurulu ile yirmi yıl süren bir çalışma neticesinde 2006 yılında, 60/147 sayılı Öneriyi onaylamıştır. Bu bildiri metni okunduğunda bir ölçüde gerek uyumu ve gerek uygulamasının tamamen Türkiye'de yaşayan Rum azınlık için yazılmış olduğu izlenimini bırakır.

Bugün Türkiye'yi 2003 yılından bu yana yöneten mevcut hükümet bu adaletsizliklerin ve haksızlıkların tedavisi doğrultusunda sınırlı ölçüde adımlar atmıştır. Yapılanların değerini azaltmadan şunu da ifade etmek gerekir: eğer Devletin siyasi ve yönetim öğeleri herhangi bir azınlığı her daim bir sorun ve dışardan bir dayatma sebebi görmek geleniğinden tamamen vaz geçerse, gerçek anlamda demokrasinin var olduğu söylenemez.

Günümüzde, Azınlık mensuplarının sivil hakları ile ilgili "Gizli kararnameler" gibi ayrımcılık pratikleri uygulanır olmasa da, özellikle özel mülkiyet konularında hukuki yolların derinlemesine uygulanması ve adaletin çok gecikmeli olarak tecelli etmesi görülür.

Cemaat Vakıf Hakları düzeyinde, vakıf mülkiyetlerine keyfi el konulan azınlık vakıflarının geri verilmesi hususunda atılan adımlar çok sınırlıdır. Türkiye Devletinin kendi yasalarını cesur kararlar alarak özgün bir şekilde uygulaması gerekir.

Yurt dışında yaşayan İstanbullu Rumlarını birleştiren bir kurum olan Evrensel Federasyon (İREF) 2012 yılının Eylül ayında geçmişte yaşanan haksızlıkların giderilmesi yönünde somut bir plan hazırlayıp sunmuştur.

Türkiye Hükümeti'nin bu konulardaki tutumu çok sınırlı ve yavaş olduğu görülmektedir. İREF in önerilerinin ivedilikle incelenmesi gerekmektedir. Türkiye'nin son dönemde, makul olmayan, adalet ve uluslararası hukuk süreçlerinden uzak olan "Mütekabiliyet " ilkesine yine çağırıda bulunması insan haklarına saygının gerilemesi anlamına gelmektedir. Bir devletin diğer devletlerle olan ilişkilerinden sonuçlar elde etmesi doğrultusunda, kendi vatandaşlarını rehine olarak kullanması kabul edilemez.

İstanbul ve Gökçeada da Rum Eğitime Destek

Istanbul Rum okullarına 2003 yılına kadar dayatılan şartlar ve bu dayatmalar sayesinde meydana gelen sorunlara tüm devlet kurumlarının elbirliği ile çalışarak aşamalı olarak çözümler üretmesi gerekir. Halen var olan sorunların giderilmesi gerekmektedir. En temel sorun Azınlık Okullarının Milli Eğitim sistemi kapsamında Özel Okul olarak tanınmasıdır. Eğitimde bir çok yaşanan sorunların kaynağı budur.

Cemaatin İstanbul Vakıfları ve Kurumlarında Kanunların İktidarı ve Demokratik prensiplerin uygulanması

Azınlık vakıflarında, hayır kurumlarında 2004 yılından itibaren seçimlere müsadde edilmesi Rum azınlığının yararına etkin bir destek sağlamıştır. Bu duruma, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından müsamaha gösterilen, 1991 yılından beri seçim yapmamakta direten atanmış bir yönetim kuruluna sahip Balıklı Rum Vakfı, Kumkapı-Langa Kilise Vakıfları ve Büyükada Yetimhane Vakfı bir istisna teşkil etmektedir.

Ekümenik Patrikhane başta olmak üzere, Müslüman olmayan azınlıkların yasal temsiline tanınmaması sorunu da temel sorunların başında gelir. 1971 yılından beri temel Din özgürlükleri prensiplerine karşı tedrisatı yasaklanan Heybeliada Ruhban Okulu konusu en önemli çözümü beklenen sorundur.

Azınlık vakıfları için, mevcut ve Anayasa'ya karşı seçim yönetmenliğinin, yenisinin hazırlanmadan 22 ay önce, yürürlükten kaldırılması çok olumsuz bir gelişmedir.

İstanbul'daki Rum Kültür ve geleneğinin korunması ve devamı

Uluslararası düzeyde etkili ve çok yönlü bir kültür olan İstanbul'un Rum evrensel kültürünün korunması ve devamı insanlık medeniyetine karşı bir görevdir. Bu görev İstanbulun içinde ve dışında faaliyet gösteren derneklere ve kurumlara düşmekte olup aynı zamanda T.C. tarafından da desteklenmelidir. Türkiye'deki genç nesillerin konu ile ilgili bilgilendirilmesi şarttır. Ayrıca konu ile ilgili akademik araştırmaların ve çalışmaların geliştirmesi de gündeme dahil edilmelidir. Ders kitaplarının azınlıklara karşı önyargılardan arındırılmasının devamı çok önemlidir.

Bütün bu yukarıda arz edilen sorunların çözüm yolunu alması, T.C. nin üyesi olduğu Avrupa Konseyinin Milli Azınlıkların Korunması Antlaşmasını⁶ onaylaması ile mümkün olacaktır.

3. Sivil Toplum Kuruluşları-Cemiyetlerin rolü ve İstanbullu Rumların Evrensel Federasyonu.

Yurtdışında yaşamaya mecbur edilen İstanbul Rum Toplumu şu anda büyük çoğunlukla Yunanistan'da yaşamasına rağmen bir çok daha Avrupa ülkelerinde (Almanya, İsviçre, Fransa, İsveç, İngiltere), Amerika-Kanada ve Avustralya'da yaşamaktadır. Kitlemel mecburi göçün 50 sene evvel olduğunu düşünürsek ve nüfusun aynı kaldığını kabul edersek, şu anda bu Toplumun İstanbul'da doğmuş olan toplumun nüfusu 15-20 bin kişi olduğu tahmin edilmektedir. İstanbul dışında doğmuş olan nüfus (2nci ve 3ncü nesil) toplam olarak 120 bin kişi olduğu tahmin edilmektedir. Toplam nüfus 150 bin olup bunun %80 Yunanistan'da yaşamaktadır.

⁶ FRAMEWORK CONVENTION FOR THE PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES AND EXPLANATORY REPORT-Council of Europe, Strasbourg, February 1995.

Zorunlu göçün zirveye vardığı 1964 te İstanbullu Rumlar yerleştikleri yerlerde ilk yaptıkları iş yeni dernekler kurarak İstanbul Rum kültür geleniklerini devam ettirmeye çalışmalarıdır. Bunun neticesinde yalnız Atina'da 20 den fazla dernek kurulmuştur. Bu derneklerin içeriği bir çok çeşit olup genel İstanbullu Rumların arasında dayanışma, Okul Mezunları ve Spor Klüpleri Dernekleri, Semtlere referans dernekler. Atina dışında Selanikte ve Avrupa (Almanya, İsviçre, Belçika), Amerika-Kanada ve Avustralya'da dernekler kurulmuş ve aktivetelerini devam ettirmektedirler. 2006 yılında 30 sözü geçen ülkelerdeki dernekler İstanbullu Rumların Evrensel Federsyonu kurup Toplumun karşılaştıkları sorunları çözüm için ortak ve birleştirici çalışmalara başlamışlardır. İREF'in yönetim kurulu seçilmiş üye derneklerin temsilcilerinin oluşturduğu Genel Kurul tarafından, her üç senede bir, seçilmekte olup şimdiye kadar üç kere yönetim kurulu seçimler yapılmıştır.

4. Toplumun geçmişte uğramış olduğu İnsan Hakların ihlallerin neticelerinin düzeltimi ve telâfisi.

Son on yılda, Lozan Anlaşması'ndan (24-7-1923) sonra Rum azınlığının tarihi süreci ve karşılaştığı sorunlar, gerek uluslararası kaynakçalarda (bibliografide) gerek de Türkiye'de, araştırmacılar tarafından önemli ölçüde tüm ayrıntıları ile teferruatlı bir şekilde incelenmiştir ve yayınlanmıştır. Tüm araştırmalardan sonra, Rum azınlığın yazgısı, yani bu nüfusun yok olma derecesinde azalması, o devrin bazı Hükümetlerinin uyguladığı siyasetten kaynaklandığı, ortak bir tespit olarak belirlenmiştir .

Türkiye Cumhuriyeti Devleti üst düzey yöneticileri son beş yılda, birçok kez, önceki hükümetlerin azınlıklara karşı uyguladığı önlemlerin var olduğunu kabul ederek bu önlemleri "faşistlik" olarak nitelemiştir (örneğin: Sayın Başbakan R.T.Erdoğan, Mayıs 2009'de Düzce konuşması, Sayın Bakan E. Bağış, 15 Aralık 2010 'Yüz yılın Projesi' demeçleri).

4.1) Vatandaşlığın geri verilmesi

İstanbul'da yaşayan Rum toplumunun büyük bir kısmı (%98) siyasi bir planlama neticesinde vatanlarından dışlandığı bir gerçektir. Otokton olan bu topluma karşı uygulanan haksızlıkların doğurduğu neticelerin giderilmesi, toplu halde vatandaşlıktan iskat edilen erkek fertlerinin vatandaşlıklarının iade edilmesi ile doğrudan ilgilidir. Vatandaşlıktan iskat edilenler çoğunlukla toplumun erkekleridir. Bunun nedeni 1960'lı yıllarda Türkiye'deki Rum cemaatine karşı uygulanan siyasi baskılardan dolayı oluşan, olumsuz şartlardan kaynaklanan askere gidememe konusu ile ilgilidir. Gereken giderim ve düzeltmeleri önermeden evvel, bu konu hakkında şu gerçekleri hatırlatmanın yararlı olduğu kanısındayız:

- Bilindiği gibi Rum toplumunun erkek fertleri T.C. kurulduğundan sonraki dönemde askerlik görevlerini her zaman titizlikle yerine getirmiştir. Rum toplumunun önemli bir kısmı birden fazla birçok kez askere alınmış ve en az 4-5 yıl askerlik hizmeti vermiştir.

- Aslında 1963 yılından sonra askere gitmeme ve bunun neticesinde vatandaşlıktan iskat edilme durumu gerçekte, askere gidememe sorunudur. Askere gitme yaşına gelen birçok genç, velilerinin sınır dışı edilmesi, göçe zorlanması ve kısaca Rum toplumuna karşı oluşturulan olumsuz şartlar sebebiyle askere gidememişlerdir. Kendisi yedek subay olarak askerlik görevini yerine getirirken , babası sınır dışı edilen Rumların sayıları onlardır.

Anlaşıldığı gibi İstanbul Rum Toplumunun erkek fertleri askere gidememe sebebinden dolayı toplu bir şekilde T.C. vatandaşlığından iskat edilmiştir.

Vatandaşlığın geri alınması, askerlik konusu ile doğrudan bağlantılıdır. Türkiye de askerlik yapamadığından dolayı vatandaşlıktan iskat edilen bir kişi, vatandaşlığının geri verilmesi durumunda, askerlik görevinin yeniden ifası sorunu ile karşı karşıya kalmaktadır. Askerlik yapma sorunu ile birlikte bir de ciddi ekonomik yük olan bedel konusu mevcuttur.

Bedel konusu, istekleri dışında vatanlarından ayrılmaya mecbur edilen ve mağdur edilen cemaat fertlerine vatandaşlık haklarının geri verilmesi için tazminat ödemeye mecbur

edilmesi anlamına gelir. Bu da, bu fertlerin maruz kaldıkları haksızlıkların ortadan kaldırılması ve uğradıkları ciddi insan hakları ihlallerinin neticelerinin giderimi gerekliliği ile bağdaşmaz.

Bu fertlerin askerlik sorunu, günümüze kadar bir NATO ülkesinde en az 3 ay askerlik görevi yapılması ve bu hizmetin Türkiye’de tanınması durumu ile çözülmektedir. Ancak bilindiği gibi bir çok NATO ülkesinde askerlik çağı 45 yaş ile sınırlı olduğundan, T.C. vatandaşlığından iskat edilen ve 45 yaşından büyük olan bir ferdin askerlik hizmeti yapması imkansızdır. Bu fertlerin askerlik görevini yerine getirmesinin istenmesi ve bu hizmetin gerçekleştirilemediği durumlarda bu kişilere karşı bir yaptırıma gidilmesi yada bu yaptırımların sürdürülmesi söz konusu olmamalıdır.

Öneri 1

Önerimiz yukardaki şartın, yani, bir NATO ülkesinde verilen askerlik hizmetinin tanınması ve herhangi bir şekilde terhis olan geçmişte T.C. vatandaşı olan Rum cemaatine ait bir üyenin Türkiye’de de terhis olduğunun kabul edilerek bu statüsünün tanınmasıdır.

Öneri 2

Vatandaşlık konusunda ikinci önemli bir sorun da, iskat edilenlerin T.C. vatandaşlığını geri alamadan vefat etmeleri durumunda doğmaktadır. Bu durumda gelecek nesiller T.C. vatandaşlığını almak için genel kurallara tabii olmaktadır. Bu haksızlığın giderilebilmesi için velileri İstanbul kökenli olan Rumlara özel bir kanun veya kararname ile istedikleri zaman vatandaşlık hakkının verilmesi, bu sorunu kolaylıkla çözebilecektir.

Öneri 3

Bu kapsamda üçüncü bir sorunda, 22 Mayıs 1964 – 17 Şubat 1981 tarihleri arasında doğmuş olan şahısların anne tarafından vatandaşlık alamamalıdır . Bu kısıtlama genel olup aynı zamanda Anayasa mahkemesi tarafından Anayasa’ya aykırı bulunduğundan yeni bir Kanun ile bu kısıtlamanın kaldırılması gerekmektedir.

2. Şahsi Mülkiyet haklarının düzeltilmesi ve bu hakların korunma tedbirlerinin alınması
1963 – 87 yılları arasında İstanbul’dan bir panik atmosferi içinde ayrılmaya mecbur bırakılan İstanbullu Rumlar birçok kez mal ve mülklerini geride bırakarak vatanlarını terk etmeye mecbur kalmışlardır. Maruz kaldıkları bu şartlardan kaynaklanan travmaları halen günümüze kadar devam etmektedir. Bundan dolayı, mahkeme ilamları ile mülklerine sahip çıkmak için yapılan çağrılara karşı çoğu zaman takındıkları tavır şu şekildedir: “Mademki her şeyi kaybettik birde mahkeme masraflarına katlanamayız” Bu düşüncede olan bir çok İstanbullu Rum haklarından feragat etmiştir. Bu durum aynı zamanda mağduriyetlerinin devamına ve haklarının verilmesi prensibinin uygulanamaması manasına gelmektedir.

Öneri 4

Bu sorunun çözülmesi için Devlet tarafından desteklenen özel bir programın hazırlanıp uygulanması gerekmektedir. Programın amacı İstanbullu Rumların mülkiyet haklarının verilmesi için hukuki konularda destek almasıdır (mahkeme masraflarının karşılanması gibi).

3. Genç nesillere yönelik destek programlarının formüle edilip uygulanması.

Amaç, yurt dışında veya içinde yaşayan İstanbullu Rumların genç nesillere yönelik bir destek programının formüle edilerek uygulanmasıdır. Bu programın genç nesillerin

Türkiye'ye yeniden yerleşmelerini ve ekonomik faaliyetlere başlamalarını sağlamayı destekleyecek bir program olması ve bunun uygulanmasıdır.

Öneri 5

Halihazırda İstanbul'da yaşayan Rum ve yurt dışında yaşayan İstanbullu Rum kökenli cemaatin genç üniversite mezunlarına yönelik bir küçük şirket kurma programının hazırlanması ve desteklenmesi büyük önem taşımaktadır. Son yıllarda Türkiye'de uygulanan KOSGEB modeline dayanan bir geliştirme programının formüle edilmesi ve uygulanması Rum cemaatinin genç nesiller kazanması açısından büyük önem taşımaktadır.

Öneri 6

Şu anda bir çok ülkelere dağılan İstanbullu Rum bilim adamlarının, bir çok bilim dalında, önemli katkıları vardır. Müsait bir ortamda bu bilim potansiyelinin kalıcı olarak İstanbul'a dönemese bile, şu anda öğrenci olmaması sebebinden boş olan, bir veya iki Rum okulu binalarında bilimsel araştırma kurumlarının kurulmasına ve gelişmesine büyük katkıları olabilir. Önerilen araştırma merkezlerinin aktivite konuları örnek olarak şunlar olabilir

- Biyomedikal mühendislik.
- Eğitime destek teknolojisi.
- Sanat eserlerini koruma teknolojileri.

Bu araştırma-geliştirme kurumlarının kurulması T.C. Hükümeti ile İstanbullu Rum uzmanların işbirliğini gerektirmektedir.

5. Sonuçlar ve Öneriler

Vatanları olan İstanbul dışında yaşamaya mecbur bırakılan İstanbullu Rum Toplumunun sorunları temel insan hakları kapsamında azınlık haklarının istisnasız uygulanmasını gerektirmektedir. Bu prensip Türkiye'nin azınlıkların haklarından ziyade tüm T.C. vatandaşları ile doğrudan ilgilidir. Bu hakların T.C.nin dış ilişkileri ile bağlanması yaşanmış sorunların ana sebebini oluşturmaktadır.

İREF tarafından son 3 yıl zarfında sunulmuş olan önerilerin ivedilikle incelenmesi ve yürürlüğe konulması elzemdir.

T.C. nin Avrupa Konseyi Milli Azınlıkların Korunması Antlaşmasını onaylaması sorunların çözülmesi açısından çok önemlidir.